

Hoe talloos de levende wezens ook zijn.

Twee teisho 's van Ton Lathouwers.

Twee door mij bewerkte teisho's van Ton over de eerste gelofte, *Hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze allemaal te bevrijden.*

- Hoe talloos de levende wezens ook zijn - Johny can you hear me.
Steyl - 12-11-2008
- Hoe talloos de levende wezens ook zijn - niemand mag er uit vallen.

Steyl - 22-01-2016

Tom Jumelet, feb-2016.

Hoe talloos de levende wezens ook zijn - Johny can you hear me.

Teisho Ton, Steyl 12-11-2008

Hoe wonderlijk is het dat, als alles volkomen dood lijkt, koud en donker, toch een onbegrijpelijke wonder gebeurt, dat je leven opnieuw tot bestaan komt. Waar geen enkele hoop meer lijkt te zijn, waar niks meer mogelijk lijkt, ontstaat nieuw leven.

Olivier Sacks maakte mee dat hij letterlijk uit zijn bestaan viel en dat hij nergens en op niets terug kon vallen. Hij ontdekte dat hij helemaal alleen was en dat het enige dat hem raakte de psalmen waren, waar gesproken wordt over een wonderbaarlijke terugkeer uit de dood, in alle betekenissen, tot leven.

Voor Hisamatsu is het scheppen uit het niets een gemeenschappelijke kern van het zen boeddhisme en het christendom. Waar niets meer mogelijk is, wordt het nieuw.

Waarom komen jullie hier om te luisteren, dacht je dat ik jullie iets nieuws kan vertellen, je moet het zelf ontdekken en je moet zelf dat vertrouwen hebben, zegt een Ch'an leraar uit de 10^e eeuw. Bijna letterlijk staat in een koan¹, alle boeddha's van verleden en toekomst en heden, kunnen je nog niet voor een sikkepit helpen, want jij moet die stap helemaal alleen doen. En met die stap komt heel het universum in jou tot een nieuw bestaan.

Daar kan je natuurlijk van zeggen dat is de bekende zen prietpraat. *'Jij bent het universum'*, dat is zo gemakkelijk gezegd. En misschien is het ook wel andersom. Dat, hoe meer je open wordt, hoe meer je ontdekt dat de ander een mysterie, een wonder is, degene die ik niet ben.

Daarom een ander voorbeeld uit de Ch'an literatuur, een gedicht van de leek Pang, die vooral bekend is vanwege zijn uitdrukking, *'hoe wonderbaarlijk en ontzagwekkend, ik put water en sprokkel hout'*.

Oude Pang staat morgens op, de leegte weergalmt.
Oude Pang wast zich, de leegte weergalmt.
Oude Pang danst naar buiten, de leegte weergalmt.

Heel het universum weergalmt als oude Pang iets doet. Als hij zijn kopje pakt, maar ook als hij zijn verlangens of zijn twijfels heeft. Hij hoeft maar een beweging te maken met zijn hart en alles weerkaatst, weergalmt en is nieuw. Dit gedicht laat zien dat het meer is dan een kopje thee drinken. Dit gedicht drukt voor mij precies uit wat ik wil zeggen. Over dat totaal nieuwe, dat onmogelijk lijkt, dat leven uit de dood komt. Iets

---

¹ koan 83, Blauwe rots, Yun Men's 'De Oude Boeddha en de Pilaar'.

nieuws wat nog nooit iemand in het universum tot uitdrukking gebracht. En jij moet dit doen, niemand anders, zelfs de boeddha's niet.

Wat wij proberen tot uitdrukking brengen, is blijkbaar iets wat weergalmt in heel het universum. We zingen daarover in de Avatamsaka soetra *'het grote mededogen is het hart en de essentie van de meditatie het is haar lichaam haar ziel haar vlam, om zich in heel het universum te verspreiden'*. En als we zingen over Kuan yin, *dat deze bede steeds weer uit mijn hart mag komen, dat zij steeds dieper werken mag, steeds dieper doordringt*. En vooral als we de eerste gelofte uitspreken, *hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze alle te bevrijden*.

Is dat voor ons werkelijkheid, met onze beperkte mogelijkheden?

Ik vind het jammer dat we het soms beperken tot het proberen uit te houden, de tanden op elkaar, dan kan je genieten van een kopje thee, punt. Maar kunnen we geloven dat er meer is, kunnen we die stap zetten, waardoor die eerste gelofte levend wordt. Ook al sta je er alleen voor en zelfs de boeddha's jouw stap niet begrijpen.

De vraag is of we ook werkelijk met ons hart kunnen zeggen, *ik heb dat grenzeloze verlangen of heimwee, dat niemand erbuiten kan vallen*. Ik spreek die gelofte uit, *hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze alle te bevrijden*. Als de ander bestaat of bestaan heeft, kan ik maar één ding doen en dat is een stap zetten, al weet ik niet hoe of wat, al lijkt het dat ik klop waar geen poort is. Dat is meer dan een mens kan doen. Als niets mogelijk lijkt en je voor een muur staat, toch die gelofte uitspreken, al lijkt het of het kant noch wal raakt. Misschien moeten wij ontdekken, hoe wonderbaarlijk en ontzagwekkend, al weet ik er geen raad mee ik kan deze gelofte uitspreken, alleen, vanuit mijn hart.

Wat alleen zijn betekent heeft Saint-Exupéry ontdekt toen hij met zijn vliegtuig te pletter stortte in de woestijn. Hij overleefde de val. Terwijl alles in hem zei, geef het op, leg je erbij neer, sluimer in, wist hij, dat kan ik niet. Ik hoor die duizenden noodkreten, ik zie al die ogen die op mij gericht zijn, en die naar mij roepen. En ik heb mijn eerste stap in het zand gezet. En elke stap die echt is, is een eerste stap. Dan zegt hij iets prachtigs, *plotseling ontdekte ik dat de grootste genade van het gebed is, dat ik geen antwoord krijg*. Geen schouderklopje, geen antwoord, geen bevestiging, je bent daarin helemaal alleen.

Wij zien niet wat onze gelofte, ons diepe verlangen dat niemand eruit mag vallen, teweeg brengt. En toch is dat grenzeloos diepe verlangen, of noem het heimwee, liefde, solidariteit of compassie, het diepste en meest wezenlijke in ons. Dat is het hart van de meditatie, wat alles doorbreekt, alle karma en alle wetmatigheden. Omdat vergeving mogelijk is. *Schep een nieuw hart in mij*, al ligt alles in puin.

Om daar een glimp van te mogen ontdekken is een wonder, iets uit wat menselijkerwijs niet mogelijk is. Zoals Pang's ontdekking dat de leegte weergalmt. Wij zijn verbonden, zowel met dat wat totaal anders is, boven en buiten ons, als met dat wat nabij en in onszelf is. Het is de ontdekking dat het werkt in mij, hier, in ons hart, in een grotere en diepere eenheid, door ons heen.

Het heeft mij zo geraakt in de Chinese traditie dat het niet gaat om iets voor mij alleen maar om, en voor alles en iedereen, zonder uitzondering. En dat moet elke keer weer ontdekt worden, ook in de Zen, omdat het telkens stolt, verhard en dood gaat.

Die Zen teksten lijken altijd een beetje abstract. Daarom zou ik een voorbeeld willen aanhalen waardoor het voor mij dichtbij kwam. In 1965 was er in Engeland een dramatische mijn ramp². Beelden van de ramp werden op de TV uitgezonden. Je zag de angst van die kompels, *daar zitten mensen van ons opgesloten*. Na twee weken moesten de reddingspogingen worden gestaakt. Men hoorde niets meer, het was voorbij. Maar één koppel weigerde en zei, *dat kan niet, ik weet niet hoe, maar ik hoor kloppen*. Het was niet waar te nemen, zelfs niet met seismografen. Maar hij zei, *ik hoor kloppen, daar zit nog iemand, mijn vriend Johnny*. Uiteindelijk heeft men toch maar een heel dunne pijpleiding laten zakken op de plek waarvan hij dacht, daar moeten ze zitten. Ik zal nooit het moment vergeten, dat toen die pijpleiding beneden kwam, hij naar beneden riep, *Johnny can you hear me*, en dat men klopsignalen hoorde. En inderdaad, men heeft nog 13 mensen kunnen redden.

Dit brengt de gelofte dichtbij, ineens was daar iemand, die diep in het donker als dood was opgegeven, die een stem hoorde die riep, *Johnny can you hear me*. U moet zelf maar invullen wat dat is, wie voor ons die Johnny is. Hoe ieder op zijn eigen unieke manier luistert. Het kan iemand zijn die ons heel nabij is. Of juist heel ver weg. Zelfs als we denken hier is geen redding mogelijk, en dan is daar toch die stem.

Dit is wat wij uitspreken met die gelofte, *Johnny can you hear me*. Het is een voorbeeld van nooit opgegeven en dit is wat wij indachtig kunnen zijn met die gelofte. Ook als het lijkt dat wij in dat luisteren soms alleen staan, dat niemand anders hoort wat wij horen.

Dit is wat de moeder Gods deed toen ze afdaalde in de hel om te luisteren naar die noodkreten, en ook daar moet je zelf kijken wat dat voor jou betekent. Dat is wat Saint-Exupéry bedoelt als hij zegt dat de grootste genade van het gebed is dat ik nooit antwoord krijg, dat ik alleen ben, geen ruil handel mogelijk, geen bevestiging, alleen stilte. En als hij zegt, ik hoor al die duizenden stemmen, en ik doe die stap.

---

² In de mijn Cambrian bij Clydach, Wales, vindt op 17 mei 1965 een zware explosie plaats. Hierdoor vinden 31 arbeiders de dood, 13 opgesloten mensen werden uiteindelijk gered.

Ook als je geen raad weet met alles wat er in het bestaan gebeurt, en alles komt levensgroot op je af en je alleen maar kan schreeuwen, zoals Job. Schreeuwen dat kan eindigen in stilte. Dit is de plaats waar ik de stilte inga.

Om dit nogmaals te illustreren een verhaal van Sjestov³. Hij beschrijft daarin wat hem waarom zo geraakt heeft in Orfeus, die degene verloren die hem het dierbaarste is. Je mag alle taboes doorbreken behalve het taboe van de dood, en Orfeus doet het toch. Zijn liefde en trouw voor Euridice is zo groot dat hij een onmogelijke stap doet. Als hij die stap zet, valt alles, de wereld, hemel en hel, stil. Alles wordt ongedaan gemaakt, de hele werkelijkheid komt opnieuw tot bestaan, door die ene stap, waardoor niets onmogelijk lijkt.

Iedereen moet maar in zijn hart ontdekken wat of wie, voor hem of haar, Euridice is. Waar we misschien nooit over kunnen praten, misschien ons geheim is en waar we tegen alle evidenties in trouw aan blijven, al lijkt dat onmogelijk. Daar begint de ommekeer.

Dat het misgaat is een heel andere verhaal, ze mag mee terug, maar uiteindelijk willen ze allebei een bewijs. Dan heb je weer een antwoord en is de stilte verbroken.

Maar uiteindelijk komt alles goed.

Heb ik daar een bewijs voor, nee. Dit komt diep van binnen uit en midden daarin zitten wij, staan wij, met die onmogelijke gelofte. Met het verhaal van *Johny can you hear me*. Ook daar moet ieder voor zich in stilte ontdekken wie of waar die Johny is, die zo verloren is dat niemand hem meer ziet of hoort, dat zelfs God hem vergeten is. Met het raadselachtige gezegde van Pang, hoe wonderbaarlijk en ontzagwekkend, het hele universum weergalmt.

Misschien brengen deze getuigenissen de gelofte die wij uitspreken dichterbij ons hart.

Wij gaan terug de stilte in.

---

³ Kloppen waar geen poort is, blz 99.

Hoe talloos de levende wezens ook zijn, niemand mag er uit vallen.

Teisho Ton, Steyl 22-01-2016

Een lied van Brecht/Weill, *Ballade vom ertrunkenen Mädchen*, gezongen door Lotte Lenya, vertelt over een meisje dat uit het leven is gestapt. Terwijl ze in een rivier langzaam weg drijft, vergeet God eerst haar gezicht, dan haar handen en als laatste haar haar en werd ze aas voor de vissen.

Ik hoorde deze regels over hoe God haar langzaam vergat, in de tijd dat ik priester-arbeider wilde worden. Zoiets had ik al eerder gelezen in de legende van de groot inquisiteur. Dat er na het laatste oordeel zielen zijn die God vergeten heeft, die zijn weg gezonken in de diepste vergetelheid. Woorden van verschrikkelijke betekenis. Toen ik dat liedje hoorde schok ik weer, hoe kan dat, vergeten zijn voor altijd.

Toen ik dit veel later een keer vertelde, moest iemand daarom lachen. Ik zei, *doe dat niet, voor mij is dit zo wezenlijk*. Als kind was ik misdienaar en op goede vrijdagviering werd het evangelie voorgelezen, over het verraad van Judas. Ik hoorde de woorden dat het beter was dat die mens niet geboren was. Waarom, vroeg ik aan mijn biechtvader. Hij zei, als dat gezegd wordt door de zoon van God dan weten we, die is verloren. Ik heb dat verschrikkelijk gevonden. Lach daar niet alstublieft om, tot de dag van vandaag herdenk ik dit. Wie Judas ook is, wat het ook is, iemand vergeten mag nooit.

Ik heb ooit een keer een tekst gemaakt over de kruisopneming van Judas. Die kruisweg is me dierbaar omdat die dicht bij de vraag staat hoe het mogelijk is dat God iemand vergeet. Want ook Judas heeft op dat moment iets verschrikkelijks op zich genomen, wat de oorzaak ook was. Ik heb wel eens gedacht hoe is het mogelijk dat niemand zijn wanhoop gezien heeft, of zijn boosheid of teleurstelling. Er moeten ook mensen zijn die het voor hem opnemen. Ik moet dat ook voor mezelf levend houden, en niet alleen voor Judas, want uiteindelijk is dat iemand die me niet in mijn persoonlijk leven heeft geraakt. Maar er zijn mensen dichtbij waarbij dat soms veel moeilijker is.

Maria, de moeder Gods, weigert zich neer te leggen bij het laatste oordeel en daalt af in de hel. Ze wil alle verschrikkingen ondergaan en ze eist dat iedereen zonder uitzondering gered wordt. Ten slotte krijgt ze voor een deel haar zin, tussen Pasen en Pinksteren mogen ze uit de hel. Dat betekent ook dat het niemand afgehandeld is en dat dat bij ons ligt. Je kan het ook het web van Indra⁴ of pratitya samuthpadda⁵ noemen, alles hangt met alles samen, alle levende wezens zijn verbonden. Het is aan ons om dat waar te maken.

---

⁴ In de Avatamsaka soetra voorgesteld als een zaal met oneindig aantal spiegels, waarin in elke spiegel alle andere spiegels weerkaatst worden.

⁵ wederzijds afhankelijkheid, doordringbaarheid, of zoals Ton ooit een 'Vlaamse' vertaling gaf: *samen op pad*.

Elie Wiesel heeft geschreven over de vergetenen. Dat hij indachtig wil blijven bij alle verlorenen, alle slachtoffers van nu en het verleden, *'zelfs als God ze vergeet, ik zal ze nooit vergeten'*.

Sjestov haalt een regel aan van Baudelaire⁶, *'kunnen wij de verdoemden liefhebben'*. Weten wij wat betekent, onherroepelijk verloren. Opdat we dat onherroepelijke weigeren te accepteren, tegen alles in.

Masao Abe zei een keer tegen mij, *'zelfs als God jou zou openbaren dat er geen redding is, dan nog ontslaat het jou niet om je stem te verheffen'*. Uiteindelijk is er het verlangen dat iedereen gered wordt, het vertrouwen tegen alles in. Een christen zou het de geest die in ons werkt en die waait waar ze wil, kunnen noemen. Niet die God daarbuiten, die in de geschriften iets gezegd heeft.

Marguerite Yourcenar wist zich geen raad met de eerste gelofte, *hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze allemaal te bevrijden*. Maar ze sprak deze gelofte elke dag uit. Ze wist dat daar de kern van het bestaan ligt, geef nooit iemand op.

Hoe talloos de levende wezens ook zijn, daar hoort Judas bij, daar horen alle verlorenen en vergetenen bij, ook dat meisje waarover Lotte Lenya zingt. Misschien maakt dit die eerste gelofte iets duidelijker, die ik beleef als de meest belangrijke in de hele boeddhistische traditie.

Ik word op dit moment met een situatie geconfronteerd, waar ik mijn eigen kinderen niet kan helpen, ook niet als ze ongeneeslijk ziek zijn, ik voel mij machteloos. En desondanks probeer ik uit te drukken dat machteloosheid niet het laatste woord is. Nogmaals dat is een sprong, geloof of liefde, en dat is wat die eerste gelofte doet. En dat is iets wat overal doorklinkt.

Ik zou er nog iets over willen zeggen over een groep dichters en dichtersessen in de Sovjet Unie, die protest poëzie schreef tegen de kerk, omdat de kerk mensen uitsloot, en tegen de Sovjet maatschappij, die hetzelfde deed. Zij hebben een vereniging opgericht, DO-OS, wat dageraad betekent in een Siberische taal en tegelijk een afkorting in het Russisch is van *'Vrijwillige Vereniging ter Bescherming van Libellen'*. U kent wellicht de fabel van De la Fontaine. De bijen zijn druk bezig hun bijenkorf goed vol te stoppen, terwijl de libellen wat rond lanterfanteren. Het wordt winter, de libellen kloppen bij de bijen aan en vragen, hebben jullie ook voor

---

⁶ Kloppen waar geen poort is, blz 105: *We moeten in onszelf de vermetelheid vinden om de waarheid te zoeken in datgene, wat wij gewend zijn te houden voor paradoxaal en absurd. Daar, ... , alle mogelijkheden ophouden, .. , waar er geen enkele uitweg meer is, waar we overtuigd zijn dat we alle zoeken en strijd moeten opgeven, daar begint voor Kierkegaards de echte strijd. (...) 'Kunnen we de verdoemden liefhebben? Weet U wat onherroepelijk betekent?' Deze verschrikkelijke vraag van Baudelaire staart ons aan vanaf elke bladzijde van Kierkegaards werk.*

ons wat honing. De bijen zeggen nee, dat had je zelf maar moeten doen, dikke schuld eigen bult, sterf maar in de kou. Die vereniging DO-OS is opgericht om die libellen te verdedigen.

Soms haalden ze de parabel aan van de dwaze en de wijze maagden. De helft van de maagden bereidt het feest voor en die worden tot het feest toegelaten. De anderen die flierefluiten maar wat en die krijgen te horen, als ze te laat aankomen, sorry, de deur is dicht, ik ken u niet. Dat zijn verschrikkelijke woorden. Hoe kan iemand dat zeggen, dat mag nooit. Die Russische dichters zeiden, lees het evangelie eens, het is vreselijk wat daar staat, *ik ken u niet, u komt er niet in*. Dat is voor mij toen pas duidelijke geworden door die vereniging DO-OS.

Naderhand heb ik ontdekt dat er in het evangelie dingen staan die wij niet kunnen aanvaarden, waarom het ook gezegd is. Misschien hebben sommigen mensen soms een hard woord nodig, maar ik kan daar niks mee. Woorden als, *ga weg van mij in het eeuwige vuur, waar uw worm niet sterft en uw vlam niet dooft*. Dat is verschrikkelijk en onaanvaardbaar. Net zoals iemand die verdwijnt in de put van vergetelheid, nooit, nooit.

Daarom spreken we die gelofte uit, al gaat die menselijkerwijs tegen alles in. Ik hoop dat elke keer als wij die uitspreken en ons alle verschrikkingen die gebeuren realiseren, vertrouwen dat het laatste woord compassie en liefde zal zijn. Ook al begrijpen wij dat niet. Zelfs als wij ons willens en wetens, geestelijk en lichamenlijk zouden vernietigen, dan noch kan God ons opnieuw scheppen. Wie of wat God is mag u zelf invullen, de grote leegte, het oorspronkelijk gelaat, de diepste werkelijkheid, de leegte die grenzeloos creatief is en grenzeloos compassievol.

Dat is wat ik eigenlijk wilde zeggen, *niemand mag er uit vallen*. Nooit. Laten we dat levend houden.

Wij gaan terug de stilte in